



ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΠΕΔΙΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

ΑΥΤΙΣΜΟΣ: ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ



Επιστημονικά Υπεύθυνος:

Θεώνη Μαυρόγιαννη

ΕΔΙΠ Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και Κοινωνικής Εργασίας Πανεπιστημίου
Πατρών

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1. ΣΕ ΠΟΙΟΥΣ ΑΠΕΥΘΥΝΕΤΑΙ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	3
2. ΣΚΟΠΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ.....	3
3. ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	4
4. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	5
5. ΜΕΘΟΔΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΜΑΘΗΣΗΣ	14
6. ΈΝΑΡΞΗ - ΔΙΑΡΚΕΙΑ –.....	14
7. ΛΟΙΠΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΚΑΤΑΡΤΙΖΟΜΕΝΩΝ	16
8. ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΕΣ – ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΕΣ	16

1. ΣΕ ΠΟΙΟΥΣ ΑΠΕΥΘΥΝΕΤΑΙ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Το πρόγραμμα απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς, ψυχολόγους, κοινωνικούς λειτουργούς, λογοθεραπευτές, εργοθεραπευτές, προσωπικό παράλληλης στήριξης, νοσηλευτές, γονείς, κτλ, καθώς και φοιτητές αντίστοιχων Τμημάτων που επιθυμούν να αποκτήσουν εξειδικευμένες γνώσεις και δεξιότητες στον αυτισμό, να αναβαθμίσουν τα προσόντα τους και να εργαστούν ως ειδικοί στον αυτισμό.

2. ΣΚΟΠΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Σκοπός του προγράμματος είναι η ολοκληρωμένη εκπαίδευση των συμμετεχόντων/ουσών στον αυτισμό προκειμένου να αποκτήσουν γνώση για τον αυτισμό και τις δεξιότητες να εκπαιδεύουν άτομα με αυτισμό. Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται σημαντική αύξηση της συχνότητας της διαταραχής αυτιστικού φάσματος (ΔΑΦ). Σε πρόσφατη μάλιστα εκτίμηση του Κέντρου Ελέγχου και Πρόληψης των Ασθενειών των Ηνωμένων Πολιτειών (CDC) αναφέρεται ότι 1 στα 54 παιδιά –1.9% του πληθυσμού εμφανίζει αυτισμό. Οι ανάγκες για αποτελεσματική υποστήριξη παιδιών και ενηλίκων με αυτισμό, όλων των εκπαιδευτικών βαθμίδων, αυξάνονται συνεχώς, καθιστώντας απαραίτητη την εξειδίκευση του εμπλεκόμενου προσωπικού.

Αρχικά έμφαση δίνεται στην εξοικείωση με την έννοια του αυτιστικού φάσματος, τα διαγνωστικά κριτήρια, τη συχνότητα, την αιτιολογία, τα ελλείμματα, τις αισθητηριακές δυσκολίες και τις θεωρίες ερμηνείας των ελλειμμάτων. Στη συνέχεια οι συμμετέχοντες/ουσες εκπαιδεύονται στη διεπιστημονική αξιολόγηση, στις αρχές εκπαίδευσης για τον αυτισμό, στην οργάνωση της εκπαίδευσης στη γενική και στην ειδική αγωγή και στις δομές υποστήριξης και εκπαίδευσης για ενήλικες με αυτισμό. Ακολουθεί εκπαίδευση σε προγράμματα παρέμβασης όπως στην εντατική αλληλεπίδραση, στην αισθητηριακή ολοκλήρωση, στο γλωσσικό πρόγραμμα Makaton, στο εναλλακτικό σύστημα επικοινωνίας Pecs, στις κοινωνικές ιστορίες, στο Hanen, στο Floortime και στη δομημένη εκπαίδευση Teacch. Τέλος, οι συμμετέχοντες/ουσες εξοικειώνονται με τα μεταβατικά στάδια της οικογένειας που έχει παιδί με αυτισμό, την εκπαίδευση και συμβουλευτική γονέων και αδελφών, τη ψυχοεκπαίδευση οικογένειας, τη συνεργασία οικογένειας-ειδικών, τις οργανώσεις

γονέων, τη διασύνδεση και τη συνηγορία. Το υλικό μελέτης συνοδεύεται από μελέτες περίπτωσης και σχετικά βίντεο ώστε να ενισχυθεί η επεξεργασία των παρεχόμενων πληροφοριών.

3. ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος οι συμμετέχοντες/ουσες θα είναι σε θέση να περιγράψουν την έννοια του αυτιστικού φάσματος, τα ελλείμματα του αυτισμού, τις αρχές εκπαίδευσης του αυτισμού και θα μπορούν να εφαρμόσουν τα προγράμματα παρέμβασης, να κατανοούν τις ανάγκες των γονιών και των αδελφών παιδιών με αυτισμό και να συνεργάζονται μαζί τους προσφέροντας τους ενδυνάμωση. Πιο συγκεκριμένα, οι συμμετέχοντες/ουσες θα είναι σε θέση να:

- Α) Διαθέτουν εξοικείωση και γνώση για τον αυτισμό, τα διαγνωστικά κριτήρια, τα ελλείμματα, τις αισθητηριακές δυσκολίες και τις δυσκολίες στη συμπεριφορά
- Β) Αξιολογούν σύμφωνα με την ειδικότητά τους μαθητές/τριες με αυτισμό και να σχεδιάζουν εξατομικευμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα βάσει των αναγκών και των δυνατοτήτων του/της μαθητή/τριας λαμβάνοντας υπόψη τις επιδράσεις του αυτισμού στη μάθηση και στην εκπαίδευση
- Γ) Αναπτύξουν ικανότητες αξιοποίησης των προγραμμάτων παρέμβασης βάσει των αναγκών του/της μαθητή/τριας
- Δ) Να κατανοούν την οικογένεια παιδιού με αυτισμό και να εφαρμόζουν τις αρχές συμβουλευτικής για τις οικογένειες με παιδί με αυτισμό ενισχύοντας και ενδυναμώνοντας τους γονείς και τα αδέρφια

4. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Το πρόγραμμα διαρκεί συνολικά 450 ώρες και αντιστοιχεί με 18 ECVET. Περιλαμβάνει 4 θεματικές ενότητες οι οποίες πραγματοποιούνται σε διάστημα 36 εβδομάδων. Οι θεματικές εβδομάδες καλύπτουν ευρύτερες περιοχές όπως κατανόηση του αυτισμού, εκπαίδευση ατόμων με αυτισμό, προγράμματα παρέμβασης στον αυτισμό και συμβουλευτική οικογένειας ατόμου με αυτισμό. Το αναλυτικό περιεχόμενο του προγράμματος έχει δομηθεί κατά τρόπο που να καλύπτονται οι γνώσεις και οι ικανότητες που θεωρείται αναγκαίο να διαθέτουν οι συμμετέχοντες/ουσες που εργάζονται ή θα εργαστούν με άτομα με αυτισμό.

Παρατίθενται οι θεματικές ενότητες του προγράμματος.

1η Θεματική ενότητα: Κατανόηση του αυτισμού

Η κατανόηση του αυτισμού αποτελεί αντικείμενο της 1^{ης} θεματικής ενότητας, καθώς προσεγγίζεται μέσα από διαστάσεις που διευκολύνουν τη γνώση της διαταραχής του αυτιστικού φάσματος (ΔΑΦ). Η ιστορική αναδρομή της μελέτης του αυτισμού, οι μεταβάσεις στις προσεγγίσεις κυρίως της αιτιολογίας, αλλά και της αντιμετώπισης των δυσκολιών των ατόμων με αυτισμό, καθώς και η διαμόρφωση των διαγνωστικών κριτηρίων από τα διαγνωστικά εγχειρίδια, αποτελεί το εισαγωγικό μέρος της συγκεκριμένης ενότητας. Στη συνέχεια, μελετώνται τα διαγνωστικά εργαλεία τα οποία διαμορφώθηκαν στη διάρκεια των χρόνων, τόσο από την ανάγκη για έγκυρη και έγκαιρη διάγνωση και αξιολόγηση όσο και για τη διαμόρφωση των υποστηρικτικών προγραμμάτων. Η προσέγγιση του περιεχομένου του φάσματος ως έννοια, αποτελεί θεμελιώδη λίθο για τη μελέτη αλλά και για την κατανόηση της διαφορετικότητας της εκδήλωσης του αυτισμού, από άτομο σε άτομο και συνιστά το επόμενο μέρος της θεματικής ενότητας. Τα ακόλουθα τέσσερα αντικείμενα της ενότητας παρουσιάζουν τις βασικές περιοχές δυσκολιών του αυτισμού. Συγκεκριμένα, περιγράφονται οι δυσκολίες στην επικοινωνία και στην κοινωνικότητα, οι οποίες αφορούν τα ελλείμματα που διαπιστώνονται στα άτομα με αυτισμό και αφορούν την χρήση της λεκτικής και μη λεκτικής επικοινωνίας, αλλά και τις δυσκολίες στην κοινωνική αλληλεπίδραση και κοινωνική συμμετοχή και ένταξη.

Ακολουθως, γίνεται αναφορά στις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αυτισμό στη λειτουργία της δημιουργικής σκέψης και στα εμπόδια που προκύπτουν στην καθημερινότητά τους. Τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα που διαμορφώνουν εξαιτίας της ακαμψίας της σκέψης τους αποτελούν επίσης μέρος της συγκεκριμένης ενότητας. Αντικείμενο επίσης, μελέτης συνιστούν και οι αισθητηριακές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αυτισμό και οι οποίες εκδηλώνονται άλλοτε με υποευαισθησία και άλλοτε με υπερευαισθησία στα αισθητηριακά ερεθίσματα. Αποτέλεσμα των παραπάνω δυσκολιών είναι τα προβλήματα συμπεριφοράς, τα οποία εμφανίζουν τα άτομα με αυτισμό και δυσκολεύουν τη δική τους καθημερινότητα αλλά και του περιβάλλοντός τους και η αναφορά τους στο πρόγραμμα επιμόρφωσης καθίσταται καίρια. Στη συνέχεια, παρουσιάζονται δύο από τις σημαντικότερες θεωρίες, η Θεωρία του Νου και η Θεωρία της Κεντρικής Συνοχής, οι οποίες προσεγγίζουν αιτιολογικά τις παραπάνω δυσκολίες, αλλά και τα προβλήματα συμπεριφοράς. Η πρώτη θεματική ενότητα ολοκληρώνεται με την περιγραφή της εικόνας των ατόμων με αυτισμό κατά τα σημαντικά ηλικιακά ορόσημα από την βρεφική ηλικία έως και την ενηλικίωση τους. Η 1^η θεματική ενότητα ολοκληρώνεται σε εννέα εβδομάδες με τις ακόλουθες υποενότητες:

1. Ιστορία του αυτισμού. Διαγνωστικά κριτήρια 1 +2
2. Διαγνωστικά εργαλεία
3. Η έννοια του φάσματος
4. Κοινωνικότητα, κοινωνική επικοινωνία
5. Δημιουργική σκέψη- ιδιαίτερα ενδιαφέροντα
6. Αισθητηριακές δυσκολίες
7. Δυσκολίες στη συμπεριφορά
8. Θεωρία κεντρικής συνοχής. Θεωρία του Νου
9. Αυτισμός και ηλικιακά ορόσημα

2^η Θεματική ενότητα: Εκπαίδευση

Η 2^η θεματική ενότητα προσεγγίζει το θέμα της εκπαίδευσης διατρέχοντας τις δομές και τις βαθμίδες εκπαίδευσης, την εκπαιδευτική μεθοδολογία και τους τύπους των σχολείων (γενική και ειδική αγωγή). Στην εισαγωγική ενότητα γίνεται αναφορά στην επίδραση των περιοχών ελλειμμάτων του αυτισμού, στη διαδικασία της μάθησης και της εκπαίδευσης. Η διεπιστημονική αξιολόγηση των δυσκολιών αλλά και των ικανοτήτων των ατόμων με αυτισμό καθίσταται σημαντικό εργαλείο για τη

διαμόρφωση των κατάλληλων εκπαιδευτικών προγραμμάτων και ως εκ τούτου αποτελεί το επόμενο μέρος της συγκεκριμένης θεματικής ενότητας. Ακολούθως, γίνεται αναφορά στις αρχές σχεδιασμού των εξατομικευμένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων και των βασικών αρχών εκπαιδευτικής μεθοδολογίας, που θεωρείται κατάλληλη για τα άτομα με αυτισμό κάθε ηλικίας. Η εκπαίδευση μαθητών/τριών με αυτισμό στη γενική αγωγή αποτελεί ένα σύγχρονο ερώτημα και προσεγγίζεται με την παρουσίαση δύο βασικών δομών της εκπαιδευτικής τους υποστήριξης και συγκεκριμένα, της παράλληλης στήριξης και του τμήματος ένταξης. Η ειδική εκπαίδευση και οι δομές της, στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, με εξειδικευμένα προγράμματα, αποτελεί μία πρόταση η οποία καλύπτει ένα σημαντικό ποσοστό του μαθητικού πληθυσμού με αυτισμό και αναδεικνύεται ως μία απάντηση και στη δια βίου μάθηση, η παρουσίαση της οργάνωσής της συνιστά το επόμενο μέρος της ενότητας. Οι ανάγκες των ενηλίκων ατόμων με αυτισμό παραμένει μία σημαντική διάσταση στην εκπαίδευσή τους, παρουσιάζονται λοιπόν προγράμματα αλλά και δομές που διευκολύνουν την κατάρτισή τους αλλά και την εξοικείωσή τους με την ημιαυτόνομη, ακόμη και την αυτόνομη διαβίωση. Τα επόμενα τρία μέρη της ενότητας δίνουν την ευκαιρία στους συμμετέχοντες να μελετήσουν τις αρχές αλλά και το περιεχόμενο της εκπαίδευσης ατόμων με αυτισμό διαφορετικής ηλικίας και δυσκολιών, ξεκινώντας από την παιδική ηλικία, στη συνέχεια με την εφηβεία και τέλος με τους ενήλικες. Η 2^η θεματική ενότητα ολοκληρώνεται σε εννέα εβδομάδες με τις ακόλουθες υποενότητες:

1. Δυσκολίες της ΔΑΦ, επίδραση στη μάθηση και στην εκπαίδευση.
2. Διεπιστημονική Αξιολόγηση.
3. Αρχές Εκπαίδευσης και εξατομικευμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα.
4. Οργάνωση εκπαίδευσης στη γενική αγωγή: Παράλληλη στήριξη/Τμήμα Ένταξης.
5. Οργάνωση εκπαίδευσης στην ειδική αγωγή: Δομές Α/θμιας & Β/θμιας Εκπαίδευσης, επαγγελματική κατάρτιση.
6. Δομές υποστήριξης & εκπαίδευσης για ενήλικες με ΔΑΦ.
7. Μελέτη Περίπτωσης Εκπαίδευσης παιδιού με αυτισμό.
8. Μελέτη Περίπτωσης Εκπαίδευσης εφήβου με αυτισμό.
9. Μελέτη Περίπτωσης Εκπαίδευσης ενήλικου με αυτισμό.

3^η Θεματική Ενότητα: Παρεμβάσεις

Σκοπός της 3^{ης} θεματικής ενότητας είναι η πληροφόρηση των συμμετεχόντων για θεραπευτικά προγράμματα που χρησιμοποιούνται στον αυτισμό. Η πολυπλοκότητα της διαταραχής και η διαφορετικότητα των ατόμων που ανήκουν στο φάσμα επιβάλλει την διαφορετικότητα των προσεγγίσεων και την πολυμορφία τους σε διαφορετικούς τομείς της ανάπτυξης. Οι τομείς που πρέπει να εστιάζει η παρέμβαση αφορά την κοινωνικότητα, την αισθητηριακή ρύθμιση, την επικοινωνία, την εκπαίδευση, τη συμπεριφορά, τη γλωσσική ανάπτυξη, την κοινωνική κατανόηση καθώς και την εμπλοκή και την εκπαίδευση γονέων. Η θεματολογία της πρώτης εβδομάδας της θεματικής αφορά την παρέμβαση στην κοινωνική αλληλεπίδραση και κοινωνική επικοινωνία με την εφαρμογή της Εντατικής Αλληλεπίδρασης (Intensive Interaction). Μέσω της συγκεκριμένης προσέγγισης οι εκπαιδευτικοί, οι θεραπευτές και γονείς ενημερώνονται για την ανάγκη εξέλιξης της συγκεκριμένης δεξιότητας, για τις δοκιμές τεχνικές για αυτό, για την φιλοσοφία της παρέμβασης και για το θεωρητικό υπόβαθρο που υποστηρίζει τη συγκεκριμένη θεραπευτική τεχνική.

Η δεύτερη εβδομάδα της θεματικής ασχολείται με την Αισθητηριακή Ολοκλήρωση (Sensory Integration), τεχνική που εφαρμόζεται κατά κύριο λόγο από τους εργοθεραπευτές, αλλά επηρεάζει σοβαρά και όλους τους άλλους ειδικούς στον τρόπο προσέγγισης τους σε άτομα και μαθητές με αυτισμό. Περιγράφονται τα βασικά συστήματα αισθητηριακής εισροής και τις τεχνικές ρύθμισης που βοηθούν στην καλύτερη επεξεργασία των ερεθισμάτων και την καλύτερη ρύθμιση του ατόμου στο εκπαιδευτικό και μαθησιακό περιβάλλον. Το Γλωσσικό Πρόγραμμα ΜΑΚΑΤΟΝ είναι το θέμα της τρίτης εβδομάδας. Το ΜΑΚΑΤΟΝ βοηθά στην κωδικοποίηση της γλώσσας και προσφέρει ένα εναλλακτικό πρόγραμμα επικοινωνίας όπου και αν χρειαστεί. Η εφαρμογή νοημάτων και συμβόλων στην αυτιστική διαταραχή έχει βρει σημαντικές εφαρμογές με ουσιαστική βοήθεια στην λειτουργικότητα των ατόμων με αυτισμό. Τα εναλλακτικά συστήματα επικοινωνίας εφαρμόζονται σε μεγάλη κλίμακα στις διαταραχές του φάσματος του αυτισμού. Η τέταρτη εβδομάδα ασχολείται με την εννοια του εναλλακτικών συστημάτων, τον τρόπο εφαρμογής και την ανάγκη εφαρμογής τους. Οι κοινωνικές ιστορίες είναι το θέμα της πέμπτης εβδομάδας, αφορά την κοινωνική γνώση και την διευκόλυνση των ατόμων με αυτισμό στην

κοινωνική κατανόηση. Ο τρόπος με τον οποίο χρησιμοποιούνται, που δομούνται και βοηθούν αναλύεται στο υλικό μελέτης. Το πρόγραμμα Hanen είναι γνωστό για την συνεισφορά του στην καθοδήγηση γονέων στην αντίληψη των διαταραχών κοινωνικής επικοινωνίας και για τους τρόπους παρέμβασης. Η αναφορά στο συγκεκριμένο πρόγραμμα θα ενημερώσει τους συμμετέχοντες για το πρόγραμμα και για την σημασία του, καθώς και για τις βασικές αρχές που το διέπουν. Στην ίδια λογική κινείται και η έβδομη εβδομάδα με την μελέτη του προγράμματος Floortime που εστιάζει στην κοινωνική και επικοινωνιακή ανάπτυξη με την εμπλοκή των γονέων. Η φιλοσοφία του προγράμματος και η εφαρμογή του είναι μέρος της εβδομάδας μελέτης με το συγκεκριμένο θέμα. Η όγδοη εβδομάδα της συγκεκριμένης ενότητας ασχολείται με την Δομημένη Εκπαίδευση και συγκεκριμένα με το πρόγραμμα TEACCH. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα κατευθύνει τους εκπαιδευτικούς σε τρόπους εκπαίδευσης και προσέγγισης μαθητών με αυτισμό στο σχολικό πλαίσιο και δίνει πληροφορίες εφαρμογής εκπαιδευτικών προγραμμάτων στο σχολείο. Η θεματική ενότητα συμπληρώνεται με μία εβδομάδα μελέτης. Η 3^η θεματική ενότητα ολοκληρώνεται σε εννέα εβδομάδες με τις ακόλουθες υποενότητες:

1. Εντατική Αλληλεπίδραση
2. Αισθητηριακή Ολοκλήρωση
3. Γλωσσικό πρόγραμμα Makaton
4. Εναλλακτικό σύστημα επικοινωνίας Pecs
5. Εκπαίδευση στην κοινωνική κατανόηση: Κοινωνικές ιστορίες
6. Hanen
7. Floortime
8. Δομημένη Εκπαίδευση/ TEACCH
9. Εβδομάδα Μελέτης

4^η Θεματική Ενότητα: Οικογένεια

Αντικείμενο μελέτης της 4^{ης} θεματικής ενότητας αποτελεί η οικογένεια του ατόμου με αυτισμό, καθώς η συμμετοχή και η ενεργοποίηση της συμβάλλει σημαντικά στη θετική εξέλιξη του παιδιού. Αρχικά μελετώνται τα μεταβατικά στάδια που βιώνει η οικογένεια κατά τη διάρκεια της κοινής τους ζωής με το παιδί τους και σύμφωνα με

τα ηλικιακά του ορόσημα. Στη συνέχεια, παρουσιάζονται συμβουλευτικές προσεγγίσεις, οι οποίες έχουν αποδειχθεί σημαντικές και αποτελεσματικές για την οικογένεια. Η εκπαίδευση της οικογένειας και η κατάκτηση της γνώσης: του αυτισμού, των δυσκολιών των παιδιών τους αλλά και του τρόπου αντιμετώπισής τους αποτελεί το επόμενο μέρος της ενότητας. Η παρουσία κι άλλων παιδιών στην οικογένεια επηρεάζει τόσο τη σχέση των γονέων με τα παιδιά τους με αυτισμό όσο και τη σχέση τους με τα αδέλφια των παιδιών. Εξίσου καίρια επίδραση ασκεί και η σχέση των παιδιών με αυτισμό με τα αδέλφια τους, μία ακόμη σημαντική διάσταση μελέτης για τη συγκεκριμένη ενότητα. Μία σύγχρονη μεθοδολογία για την υποστήριξη της οικογένειας αποτελούν τα διάφορα ψυχοεκπαιδευτικά προγράμματα τα οποία παρουσιάζονται ενδεικτικά, αναδεικνύοντας τη δομή αλλά και το περιεχόμενό τους. Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι παράγοντες που καθορίζουν αλλά και διαμορφώνουν τη συνεργασία των γονέων με τους ειδικούς των θεραπευτικών, υποστηρικτικών και εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Επόμενο μέρος της θεματικής ενότητας είναι η παρουσίαση των δομών και φορέων που υλοποιούν προγράμματα, διάγνωσης και υποστήριξης, σε θέματα πρόνοιας και υγείας, για το άτομο με αυτισμό και την οικογένειά του. Η ενότητα ολοκληρώνεται με την αναφορά στις οργανώσεις των γονέων, στο έργο τους και στη συνεισφορά τους αλλά και στο σημαντικό θέμα της συνηγορίας προκειμένου τα άτομα με αυτισμό αλλά και οι οικογένειες τους να καταστούν ισότιμοι χρήστες των κοινωνικών παροχών. Η εβδομάδα μελέτης που ακολουθεί έχει σαν σκοπό την εμπέδωση των διαστάσεων της συγκεκριμένης ενότητας. Η 4^η θεματική ενότητα ολοκληρώνεται σε εννέα εβδομάδες με τις ακόλουθες υποενότητες:

1. Μεταβατικά στάδια της οικογένειας
2. Συμβουλευτική Γονέων
3. Εκπαίδευση Γονέων
4. Αδέλφια
5. Ψυχοεκπαίδευση οικογένειας
6. Συνεργασία Γονέων Ειδικών
7. Δομές υποστήριξης οικογένειας και ατόμων με αυτισμό
8. Οργανώσεις Γονέων & Συνηγορία
9. Εβδομάδα Μελέτης.

Συνοπτικός πίνακας Προγράμματος

Περιγραφή Θεματικής Ενότητας	Ώρες	Διδάσκοντες
Ενότητα 1: Κατανόηση του αυτισμού	112	Θεώνη Μαυρόγιαννη
Ενότητα 2: Εκπαίδευση ατόμων με αυτισμό	113	Βάιος Γκρίτζιος
Ενότητα 3: Προγράμματα παρέμβασης στον αυτισμό	112	Ιωάννης Βογινδρούκας
Ενότητα 4: Οικογένεια ατόμου με αυτισμό	113	Στεφανία Φούσκα
Σύνολο	450	

Αναλυτικός Πίνακας Προγράμματος

Περιγραφή θεματικών ενοτήτων : ΑΥΤΙΣΜΟΣ: ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ

ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ: 9 ΜΗΝΕΣ 450 ΩΡΕΣ

α/α	Θεματική Ενότητα	Θεματικές Υποενότητες	Ώρες	Ενδεικτική Ημερ/νία	Εκπαιδευτής	Πιστωτικές Μονάδες ECVET
1 ^η	Κατανόηση του αυτισμού	• Ιστορία του αυτισμού- Διαγνωστικά κριτήρια	13 ώρες	1 ^η εβδομάδα	Θ. Μαυρόγιαννη	0,5
		• Διαγνωστικά εργαλεία	12 ώρες	2 ^η εβδομάδα		0,5
		• Η έννοια του φάσματος	13 ώρες	3 ^η εβδομάδα		0,5
		• Κοινωνικότητα-Κοινωνική Επικοινωνία	12 ώρες	4 ^η εβδομάδα		0,5
		• Δημιουργική σκέψη- Ιδιαίτερα Ενδιαφέροντα	12 ώρες	5 ^η εβδομάδα		0,5
		• Αισθητηριακές Δυσκολίες	13 ώρες	6 ^η εβδομάδα		0,5
		• Δυσκολίες στη συμπεριφορά	13 ώρες	7 ^η εβδομάδα		0,5
		• Θεωρία Κεντρικής Συνοχής και Θεωρία του Νου	12 ώρες	8 ^η εβδομάδα		0,5
		• Αυτισμός και ηλικιακά ορόσημα	12 ώρες	9 ^η εβδομάδα		0,5
		• Δυσκολίες του αυτισμού: Επιδράσεις στη μάθηση και στην εκπαίδευση	13 ώρες	10 ^η εβδομάδα		0,5
		• Διεπιστημονική Αξιολόγηση	12 ώρες	11 ^η εβδομάδα		0,5
		• Αρχές Εκπαίδευσης και Εξατομικευμένο Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα	12 ώρες	12 ^η εβδομάδα		0,5
		2 ^η	Εκπαίδευση	• Οργάνωση εκπαίδευσης στη γενική αγωγή: Παράλληλη στήριξη/Τμήμα Ένταξης.		12 ώρες
• Οργάνωση εκπαίδευσης στην ειδική αγωγή: Δομές Α/θμιας & Β/θμιας Εκπαίδευσης, επαγγελματική κατάρτιση.	12 ώρες			14 ^η εβδομάδα	0,5	
• Δομές υποστήριξης & εκπαίδευσης για ενήλικες με αυτισμό.	12 ώρες			15 ^η εβδομάδα	0,5	
• Μελέτη περίπτωσης εκπαίδευσης παιδιού σχολικής ηλικίας με αυτισμό.	13 ώρες			16 ^η εβδομάδα	0,5	

3 ^η	Παρέμβαση	• Μελέτη περίπτωσης εκπαίδευσης εφήβου με αυτισμό	13 ώρες	17 ^η εβδομάδα	Ι. Βογινδρούκας	0,5
		• Μελέτη περίπτωσης ενήλικα με αυτισμό	13 ώρες	18 ^η εβδομάδα		0,5
		• Εντατική Αλληλεπίδραση	12 ώρες	19 ^η εβδομάδα		0,5
		• Αισθητηριακή Ολοκλήρωση	13 ώρες	20 ^η εβδομάδα		0,5
		• Γλωσσικό Πρόγραμμα Makaton	12 ώρες	21 ^η εβδομάδα		0,5
		• Εναλλακτικό σύστημα επικοινωνίας Pecs	13 ώρες	22 ^η εβδομάδα		0,5
		• Εκπαίδευση στην κοινωνική κατανόηση: Κοινωνικές Ιστορίες.	13 ώρες	23 ^η εβδομάδα		0,5
		• Hanen	12 ώρες	24 ^η εβδομάδα		0,5
		• Floortime	12 ώρες	25 ^η εβδομάδα		0,5
		• Δομημένη Εκπαίδευση/Teacch	13 ώρες	26 ^η εβδομάδα		0,5
		• Εβδομάδα Μελέτης	12 ώρες	27 ^η εβδομάδα		0,5
		• Μεταβατικά στάδια της οικογένειας	13 ώρες	28 ^η εβδομάδα		0,5
		• Συμβουλευτική οικογένειας	13 ώρες	29 ^η εβδομάδα		0,5
		• Εκπαίδευση γονέων παιδιών με αυτισμό	13 ώρες	30 ^η εβδομάδα		0,5
		• Αδέλφια ατόμων με αυτισμό	12 ώρες	31 ^η εβδομάδα		0,5
		4 ^η	Οικογένεια	• Ψυχοεκπαίδευση οικογένειας		13 ώρες
• Συνεργασία γονέων-ειδικών	13 ώρες			33 ^η εβδομάδα	0,5	
• Δομές Υποστήριξης της οικογένειας και των ατόμων με αυτισμό	12 ώρες			34 ^η εβδομάδα	0,5	
• Οργανώσεις γονέων και συνηγορία	12 ώρες			35 ^η εβδομάδα	0,5	
• Εβδομάδα Μελέτης	12 ώρες			36 ^η εβδομάδα	0,5	

5. ΜΕΘΟΔΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΜΑΘΗΣΗΣ

Το πρόγραμμα υλοποιείται ολοκληρωτικά με την προσέγγιση της ασύγχρονης, από απόσταση διδασκαλίας. Με αυτόν τον τρόπο, οι συμμετέχοντες/ουσες έχουν τη δυνατότητα ενός ευέλικτου προγραμματισμού της μελέτης τους. Οι συμμετέχοντες/ουσες έχουν μόνιμη και διαρκή πρόσβαση στο υλικό μελέτης, που επιτρέπει την επαναληπτική μελέτη και επεξεργασία του υλικού. Σε κάθε εβδομαδιαία θεματική από κάθε ενότητα περιλαμβάνεται ένα βασικό κείμενο, μία παρουσίαση PPT, ένα συναφές video, σχετικές μελέτες και έρευνες και ένα κουίζ εμπέδωσης/αξιολόγησης της ενότητας. Οι συμμετέχοντες/ουσες καλούνται να παρακολουθήσουν αρχικά τη παρουσίαση PPT, να μελετήσουν το βασικό κείμενο, να παρακολουθήσουν το βίντεο και να μελετήσουν τις σχετικές μελέτες και έρευνες για να έρθουν σε επαφή με επικαιροποιημένα δεδομένα και πορίσματα. Τέλος, οι συμμετέχοντες/ουσες, συμπληρώνουν ένα κουίζ με βάση το υλικό μελέτης, που λειτουργεί ως αυτοέλεγχος της απόκτησης της γνώσης.

Καθόλη τη διάρκεια του προγράμματος οι εκπαιδευόμενοι έχουν δυνατότητα επικοινωνίας με τους εκπαιδευτές για την υποστήριξη της μελέτης τους. Σημειώνεται ότι για τη συμμετοχή στο πρόγραμμα απαιτούνται: (α) η κατοχή προσωπικού λογαριασμού e-mail και, (β) η δυνατότητα πρόσβασης στο διαδίκτυο και σύνδεσης με την πλατφόρμα τηλεκπαίδευσης.

6. ΎΝΑΡΞΗ - ΔΙΑΡΚΕΙΑ – ΤΕΛΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ

Το πρόγραμμα έχει διάρκεια 36 εβδομάδων και θα επαναλαμβάνεται σε κύκλους. Οι επιμέρους ενότητες έχουν την ακόλουθη διάρκεια:

ΕΝΟΤΗΤΑ 1: Διάρκεια 9 εβδομάδες	(112 ώρες)
ΕΝΟΤΗΤΑ 2: Διάρκεια 9 εβδομάδες	(113 ώρες)
ΕΝΟΤΗΤΑ 3: Διάρκεια 8 εβδομάδες 1 εβδομάδα μελέτης	(112 ώρες)
ΕΝΟΤΗΤΑ 4: Διάρκεια 8 εβδομάδες	

1 εβδομάδα μελέτης

(113 ώρες)

7. ΛΟΙΠΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΚΑΤΑΡΤΙΖΟΜΕΝΩΝ

Πέραν από την επιτυχή ολοκλήρωση του προγράμματος, για τη χορήγηση του Πιστοποιητικού απαιτούνται τα εξής από τους εκπαιδευομένους:

- ✓ Αποδοχή συμμετοχής τους στο Δειγματοληπτικό Έλεγχο Εγγράφων
- ✓ Αποδοχή συμμετοχής τους στο Δειγματοληπτικό Έλεγχο Ταυτοποίησης
- ✓ Αποπληρωμή του συνόλου των τελών συμμετοχής
- ✓ Αποδοχή συμμετοχής τους στη διαδικασία αξιολόγησης του προγράμματος

Με τη συμπλήρωση της αίτησης οι υποψήφιοι καταρτιζόμενοι αποδέχονται τη χρήση και επεξεργασία των προσωπικών τους δεδομένων από το Κέντρο Επιμόρφωσης και Δια Βίου Μάθησης του Πανεπιστημίου Πατρών για τους ακόλουθους σκοπούς:

Για την διαχείριση δεδομένων & στοιχείων στα πλαίσια της υλοποίησης του Εκπαιδευτικού Προγράμματος,

Για την υποστήριξη σχετικά με υπηρεσίες του Οργανισμού μας και την απάντηση σε αιτήματα, ερωτήματά και προτάσεις σχετικά με τις υπηρεσίες μας,

Για λόγους «εσωτερικής» διασφάλισης της ποιότητας των υπηρεσιών μας,

Για να παρέχουμε πληροφορίες σχετικές με υπηρεσίες και εκπαιδευτικά μας προγράμματα,

Για τη διαβίβαση μέρους των δεδομένων σε εξωτερικούς συνεργάτες για την υλοποίηση της εγγραφής και την τεχνική υποστήριξη στο Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα,

Για εσωτερικές λειτουργίες και ανάλυση όπως εσωτερική διαχείριση, πρόληψη έναντι απάτης, χρήση από πληροφοριακά συστήματα διοίκησης, τιμολόγησης, λογιστικής, χρέωσης και ελέγχου.

Σε κάθε περίπτωση, οι υποψήφιοι μπορούν να αλλάξουν ανά πάσα στιγμή τις προτιμήσεις τους ή να απαιτήσουν τη διαγραφή των προσωπικών τους δεδομένων από τον οργανισμό μας αποστέλλοντας e-mail στην ηλεκτρονική διεύθυνση

kedivim@upatras.gr

8. ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΕΣ – ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΕΣ

Επιστημονικά Υπεύθυνη

Μαυρόγιαννη Θεώνη-ΕΔΙΠ Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και Κοινωνικής Εργασίας Πανεπιστημίου Πατρών.

Η Μαυρόγιαννη Θεώνη είναι κάτοχος πτυχίου από την Αρσάκειο Παιδαγωγική Ακαδημία Πατρών, πτυχίου (B.Sc.) ψυχολογίας και μεταπτυχιακού (M.Sc.) σχολικής ψυχολογίας από το Πανεπιστήμιο του Λονδίνου, διπλώματος στη Παιγνιοθεραπεία από το Πανεπιστήμιο του Roehampton και διδακτορικού διπλώματος στις Επιστήμες της Αγωγής από το Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστημίου Πατρών. Έχει ολοκληρώσει την εκπαίδευση στη γνωσιακή ψυχοθεραπεία. Είναι κάτοχος άδειας ασκήσεως επαγγέλματος Ψυχολόγου, για όλη την Επικράτεια από το Υπουργείο Υγείας. Υπηρέτησε σε ελληνικά σχολεία του Λονδίνου και σε αγγλικό σχολείο για παιδιά με αυτισμό. Ήταν ιδιώτης ψυχολόγος έως το 2002. Υπηρέτησε ως ψυχολόγος στο ΚΔΑΥ/ΚΕΔΔΥ/1^ο ΚΕΣΥ/1^ο ΚΕΔΑΣΥ Αχαΐας από τον Σεπτέμβριο του 2002 έως το Σεπτέμβριο του 2021, ενώ από τον Δεκέμβριο του 2012 ήταν και προϊσταμένη της Υπηρεσίας. Έχει συμμετάσχει ως εμπειρογνώμων ορισμένη από το Υπουργείο Παιδείας στον Ευρωπαϊκό Φορέα Ειδικής Αγωγής και Ενταξιακής Εκπαίδευσης για τα έργα «Πρώιμη Παιδική Παρέμβαση» και «Προωθώντας την ενταξιακή εκπαίδευση: Αντιμετώπιση προκλήσεων στη νομοθεσία, στην εκπαιδευτική πολιτική και πράξη». Η διδακτική της εμπειρία στη Τριτοβάθμια Εκπαίδευση είναι στο Διδασκαλείο Δημοτικής Εκπαίδευσης «Ευάγγελος Παπανούτσος» (2006-2012), στην Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε (2012-2013), στο Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστημίου Πατρών (ακαδημαϊκή εμπειρία-εαρινό εξάμηνο 2017) και στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα «Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση» του Πανεπιστημίου Λευκωσίας (2016-σήμερα) για το μάθημα «Νοητική Υστέρηση- Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος». Από τον Οκτώβριο του 2021 είναι Ε.Δι.Π. στο Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και Κοινωνικής Εργασίας Πανεπιστημίου Πατρών και συμμετέχει στη διδασκαλία των μαθημάτων της ειδικής αγωγής στο προπτυχιακό και μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών. Έχει συμμετάσχει στη συγγραφή βιβλίων, άρθρων και παρουσιάσεων σε συνέδρια. Επιπλέον έχει συμμετάσχει σε 24 ερευνητικά προγράμματα (ευρωπαϊκά και εθνικά) που υλοποιήθηκαν από το Πανεπιστήμιο Πατρών, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Σύλλογο Φίλων Αυτισμού Ν. Λαρίσης, Ι.Τ.Υ.Ε., Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (νυν Ι.Ε.Π.), Institute for Advanced Studies (IHS)-Vienna-Austria, ενώ πολλάκις έχει συμμετάσχει ως εισηγήτρια/επιμορφώτρια

σε γονείς και εκπαιδευτικούς για θέματα συμβουλευτικής και ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης.

Εκπαιδευτές του προγράμματος (κατ' αλφαβητική σειρά)

Βογινδρούκας Ιωάννης

Ο Βογινδρούκας Ιωάννης είναι Λογοπεδικός, Διδάκτορας του τομέα ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, με Μεταπτυχιακές σπουδές στο Πανεπιστήμιο του Birmingham, School of Education με ειδίκευση στην Αυτιστική Διαταραχή. Εργάζεται στο Ιατροπαιδαγωγικό Κέντρο Β. Ελλάδας του Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Θεσσαλονίκης, είναι Επιστημονικός Διευθυντής του Ινστιτούτου Ερευνας και Εκπαίδευσης Λογοθεραπείας και Επόπτης Κλινικής Πρακτικής του Πανελληνίου Συλλόγου Λογοπεδικών. Ασχολείται με τον αυτισμό και τις γλωσσικές και επικοινωνιακές διαταραχές που συνυπάρχουν με αυτόν, είναι εκπαιδευτής του Γλωσσικού προγράμματος MAKATON και του προγράμματος CYGNET, εκπρόσωπος του Intensive Interaction Institute στην Ελλάδα και το ενδιαφέρον του εστιάζεται στο ευρύ φάσμα των αναπτυξιακών γλωσσικών διαταραχών, των ειδικών μαθησιακών δυσκολιών, των πραγματολογικών διαταραχών και στη χρήση εναλλακτικών μεθόδων επικοινωνίας. Είναι συγγραφέας του βιβλίου «Οδηγός Εκπαίδευσης παιδιών με Διάχυτες Αναπτυξιακές Διαταραχές» (2005), Εκδόσεις Ταξιδευτής, έχει εκπονήσει τη Δοκιμασία Γλωσσικής Αντίληψης και Έκφρασης (2009), τη Δοκιμασία Εκφραστικού Λεξιλογίου (2010) και τη Δοκιμασία Εικόνες Δράσης (2011), τα οποία έχουν εκδοθεί από τις Εκδόσεις Γλαύκη, είναι Επιμελητής του τόμου «Αυτισμός: Θέσεις και Προσεγγίσεις» του Πανελληνίου Συλλόγου Λογοπεδικών, Εκδόσεις Ταξιδευτής (2007), του Οδηγού Εντατικής Αλληλεπίδρασης (2010), Εκδόσεις Ταξιδευτής και του τόμου Αναπτυξιακές Γλωσσικές Διαταραχές (2010), Εκδόσεις Επίκεντρο, έχει δημοσιεύσει και ανακοινώσει εργασίες του σε επιστημονικά περιοδικά, συλλογικούς τόμους και διεθνή συνέδρια. Διδάσκει στο Μεταπτυχιακό πρόγραμμα Διαταραχών Επικοινωνίας του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Ειδικής Αγωγής του Πανεπιστημίου Λευκωσίας, Κύπρος και στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Λογοπαθολογίας του New Bulgarian University, Sofia. Είναι μέλος του Πανελληνίου Συλλόγου Λογοπεδικών και μέλος της ASD

Committee της International Association of Phoniatrics and Logopedics (IALP) καθώς και MC Member του COST ACTION για τις γλωσσικές διαταραχές στην Ευρώπη.

Βάιος Γκρίτζιος Βάιος

Ο Γκρίτζιος Βάιος είναι κάτοχος διδακτορικού διπλώματος στις Επιστήμες της Αγωγής, του ΠΤΔΕ/ΕΚΠΑ, μεταπτυχιακού διπλώματος Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής (Med) ΠΤΔΕ/ΕΚΠΑ, πτυχίου στη « Διαχείριση Ανθρώπινων Πόρων» του ΕΚΠΑ, πτυχίου ΜΔΔΕ του ΠΤΔΕ/ΕΚΠΑ και πτυχίου της Παιδαγωγικής Ακαδημίας Λαμίας. Είναι εκπαιδευτικός πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και έχει εργαστεί σε σχολεία της πρωτοβάθμιας εκπαίδευση και ως σχολικός σύμβουλος από το 2007 έως το 2018. Είναι πιστοποιημένος αξιολογητής εκπαιδευτών ενηλίκων και συνεργάζεται με τον Εθνικό Οργανισμό Πιστοποίησης Προσόντων & Επαγγελματικού Προσανατολισμού (ΕΟΠΠΕΠ) από το 2004 έως σήμερα. Η διδακτική του εμπειρία στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση είναι ως υπεύθυνος πρακτικών ασκήσεων φοιτητών του ΠΤΔΕ του ΕΚΠΑ από το 2001 έως το 2006 στο μάθημα «Διδακτική Μεθοδολογία και Πράξη» και ως διδάσκων στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα «Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση» του Πανεπιστημίου Λευκωσίας (2019 έως σήμερα). Διετέλεσε Υποδιευθυντής του ΠΕΚ Τρίπολης από το 2014 έως το 2017 με αρμοδιότητα την επιμόρφωση των νεοδιόριστων και αναπληρωτών εκπαιδευτικών σε αντικείμενα γενικής και ειδικής αγωγής. Κατά τη διάρκεια της θητείας του ως Σχολικός Σύμβουλος (2007-2018) έχει υλοποιήσει επιμορφωτικές ημερίδες σε συνεργασία με φορείς και Πανεπιστήμια και έχει καθοδηγήσει και υποστηρίξει εκπαιδευτικούς Παράλληλης Στήριξης και Τμημάτων Ένταξης στην υλοποίηση υποστηρικτικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων για την ένταξη μαθητών με αυτισμό στη γενική πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Επίσης έχει διδάξει σε πολλές επιμορφωτικές ημερίδες οι οποίες διοργανώθηκαν από διάφορους φορείς με σκοπό την ένταξη των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στη γενική εκπαίδευση. Η συγγραφική του δραστηριότητα περιλαμβάνει επτά (7) βιβλία και έξι (6) άρθρα σε εκπαιδευτικά περιοδικά με αντικείμενο τη μελέτη των στάσεων των εκπαιδευτικών και την διαρκή επιμόρφωσή τους. Μελέτες και έρευνες έχει παρουσιάσει σε διεθνή και ελληνικά συνέδρια. Έχει συμμετάσχει σε ερευνητικά προγράμματα του ΥΠΑΙΘ που υλοποιήθηκαν από πανεπιστήμια

(Θεσσαλονίκης και Αθηνών. Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα εστιάζονται στις σύγχρονες διδακτικές προσεγγίσεις ειδικής και γενικής αγωγής (διαφοροποιημένη διδασκαλία, συμπερίληψη, ομαδοσυνεργατικές, βιωματικές και κονστρουκτιβιστικές προσεγγίσεις), στην συνεχιζόμενη επαγγελματική ανάπτυξη και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών.

Φούσκα Στεφανία

Η Φούσκα Στεφανία είναι εκπαιδευτικός ειδικής αγωγής με εξειδίκευση στη διαταραχή του φάσματος του αυτισμού, κάτοχος διδακτορικού διπλώματος στην ειδική αγωγή και συμβουλευτική από το Πανεπιστήμιο Πατρών, μεταπτυχιακού διπλώματος στις επαγγελματικές σπουδές ανάπτυξης των εκπαιδευτικών από το Open University, πτυχίου ΦΠΨ με ειδίκευση στην ψυχολογία από το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, πτυχίου μετεκπαίδευσης στην ειδική αγωγή του ΜΔΔΕ και πτυχίου της Ραλλείου Παιδαγωγικής Ακαδημίας. Έχει ολοκληρώσει την εκπαίδευσή της και την εκπαίδευση επόπτη στην προσωπικοκεντρική συμβουλευτική και είναι πιστοποιημένη εκπαιδύτρια του ψυχοεκπαιδευτικού προγράμματος Cygnet για γονείς παιδιών με αυτισμό. Από το 1991 υπηρετεί σε δομές ειδικής αγωγής του Υπουργείου Παιδείας και συγκεκριμένα σε ειδικά σχολεία, τμήματα ένταξης και από το 2004 έως σήμερα σε ΚΔΑΥ/ΚΕΔΔΥ/ΚΕΣΥ/ΚΕΔΑΣΥ όπου από το 2004 έως το 2018 υπηρέτησε στη θέση προϊσταμένης. Δίδαξε στο Διδασκαλείο Δημοτικής Εκπαίδευσης «Ευάγγελος Παπανούτσος» του Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστημίου Πατρών από το 2006 έως το 2012 το γνωστικό αντικείμενο του αυτισμού και από το 2017 έως σήμερα διδάσκει στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Ειδικής Αγωγής του Πανεπιστημίου Λευκωσίας το γνωστικό αντικείμενο Αυτισμός- Νοητική υστέρηση. Από το 1996 έως σήμερα οργανώνει ομάδες συμβουλευτικής υποστήριξης και ψυχοεκπαίδευσης γονέων παιδιών με αυτισμό στην Ελληνική Εταιρεία Προστασίας Αυτιστικών Ατόμων (ΕΕΠΑΑ). Είναι επιστημονικός σύμβουλος και επόπτης δομών για ενήλικες της ΕΕΠΑΑ. Παράλληλα, έχει συμμετοχές από το 2000 έως σήμερα σε ερευνητικά και εκπαιδευτικά προγράμματα για την υποστήριξη και εκπαίδευση μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και των οικογενειών τους στην Ελλάδα και στην Ευρώπη. Από το 2002 έως το 2007 συνεργάστηκε με τη European Agency for the Development of

Special Education, ως documentalist και συμμετείχε ως εθνικός εμπειρογνώμονας στο project: «Εξατομικευμένα Σχέδια Μετάβασης, υποστηρίζοντας τη μετάβαση από το σχολείο στην εργασία». Έχει δημοσιευμένο έργο σε πρακτικά συνεδρίων, σε οδηγούς εκπαίδευσης (έντυπους ή ηλεκτρονικούς) για γονείς και εκπαιδευτικούς και σε ευρωπαϊκά προγράμματα για την ανάπτυξη της ειδικής εκπαίδευσης. Συμμετείχε σε ερευνητικά προγράμματα που έχουν οργανωθεί από το Υπουργείο Παιδείας και από ελληνικά Πανεπιστήμια καθώς και σε προγράμματα εκπαίδευσης και υποστήριξης για παιδιά με αυτισμό και την οικογένειά τους.

...